MADRAS CHRISTIAN COLLEGE

The Rajagopala Rao *Prize*

AWARDED TO

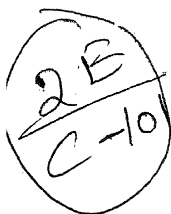
K.P.Narayana Rao

of the Third Year *College Class*

1943

Principal

దీపావళి

దీపావళి

వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి

△

నవ్య సాహిత్య పరిషత్తు
△ గుంటూరు △

ద్వితీయ ముద్రణము
౧౯౪౦

ఆంధ్ర గ్రంథాలయ ముద్రాశాల
బెజవాడ

అంకితము

నూతక్కి

రామశేషయ్యచౌదరికి

నీ కనుగోనలం దొలుకు నిత్యవినిర్మలమందహాస -
భాకమనీయకాంతి కళికల్ పయి సోకినయంత దుఃఖతా
పాకులమైన నాయెద హిమాంబుసుశీతల మౌను; తమ్మిలే
యాకులనీడ పై కొనిన యాతపతప్తమరాళముంబలెన్

నాకును నీకు నెన్ని జననమ్ముల సౌహృదమో, పరస్పరా
లోకనమందె నాబ్రతుకులో నొకతీయని స్వప్న మేదియో
పై కొనినట్టు లయ్యె నెడఁబాయు కొలందిఁ బ్రవృద్ధినొందు స్నే
హాకృతి కాటునే యుపద లల్పము లొక్క కృతజ్ఞతల్ వినా

నా కవితావనీ వికసమ్మున కామనిపంట వైన సు
శ్లోకుఁడ వంచుఁ, గావ్యకళ లోతులు ముట్టిన మేటిశిల్పి వం
చీ కృతి నీ కొసంగితి సుహృద్వర! కొంచెమొగొప్పొ 'గౌతమీ
కోకిల'పాట నీయెడఁదకుం బులకింపులకొన్క లీయదే!

వి ష య సూ చి క

జయగీతి

కావిముసు గల్లాడ వేకువ
కాంత దివసాంగణము చేరెను
గాలిలో వనపాళిలో సుమ
గంధ మలమికొనెన్

తరుణతరణిద్యుతుల రోదోం
తరము రంజిత మయ్యె ద్విజసం
తానగళకాహళుల ప్రాత
స్స్తవము మా ర్మ్రోగెన్

అదె త్రివర్ణధ్వజపటాంచల
ముదయపవనోచ్చలిత మయ్యెను
వదలె జయశంఖారవమ్ముల
నిదురమైకమ్ము

తృణము తృణమున శాంతి విరిసెను
దిక్కు దిక్కుల కాంతి మెరసెను
దేవళమ్ముల మొరసె జయఘం
టావితానమ్ము

వీరశౌర్యము సతుల తేజము
పేదభక్తియు సాధుదీక్షయు
వృద్ధపౌరుష మొక్క నూత్న
వేశమున వెలుగఁ

కాలధూమోద్గతమహాగ్ని
జ్వాలికామాలికలా ఝంఝా
నిలవిఘూర్ణిత నీలవారాం
నిధితరంగములో

వెలు వడియె నా సేతుశీతా
చలము నరనారీసమూహము
నీ ప్రభాతోత్సవముహూర్తము
నేడు జనయిత్రీ !

వేదధాత్రివి జ్ఞానదాత్రివి
పేదపాలిటి యన్నపూర్ణవు
వీరరాజ్ఞీ ! లేదు నీ కిక
పారతంత్ర్యము

నిన్నె చూతుము నిన్నె కొలుతుము
నీమహోన్నతి పాడుకొందుము
నీ జయస్వాతంత్ర్యమంగళ
నిలయ దేహాళికన్

తరతరమ్ముల బంధనముల వి
దల్చి నీ స్వేచ్ఛాశుభోదయ
మంగళాశీః కుసుమసురభిళ
మాళివినతులమె

కోటిగొంతుల పారతంత్ర్యో
చ్చాటజయగీతముల పాడుచు
నాటెదము నీ కేతనము నా
నాదిగంతములన్

ప్రాణధనమానముల పూజా
ప్రసవములుగా నీ మహోజ్జ్వల
పాదపీఠిక నుంతు మమ్మా
భరతజనయిత్రీ!

జయము భారతభాగ్యధాత్రీ!
జయము వినమితపుత్రపుత్రీ!
జయము శాంతిజగత్సవిత్రీ!
జయము జనయిత్రీ !

జయము హిమగిరిమణికిరీటా !
జయము సింహళపాదపీఠా !
జయము విజయాంకితలలాటా !
జయము ప్రియజననీ !

కాగడా

వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!
ప్రళయరుద్రుని ఫాలభాగమ్మునందు
అతని నిశాతశూలాగ్రమ్మునందు
అతనినేత్రగోళాంతమ్ములందు
జ్వలియించు శిఖిశిఖాజాలమ్ముతోడ
వేడిగా వాడిగా వెఱపు గొల్పేదిగా
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!

రేయి విప్పిన నీలిరెక్కలనీడ
అవనీనభోంతరం బార గ్రమ్మినది
పులుగుగొంతుక మూగవోయినవేళ
గూట నుంచిన దివ్వె కొండెక్కువేళ
విడిన పూవులు రాలి పడిపోవువేళ
ప్రాత దన్నది యెల్ల పైకి తోడుచును

నెమరు వేయుట పశుత్వముపాడి, గాని
సప్తసామ్రాజ్యముల్ స్థాపించుకొన్న
పరరాజ్యముల పారుపత్తెమ్ము గొన్న
పౌరుషమ్మున కది పరిపాటి గాదు
ఎన్నెన్నికల్పమ్ము లేగిన గాని
ఆరని మారని యా ధ్రువజ్యోతి
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!

అధికారదృప్తుల కర్థమత్తులకు
భోగదాసిగ నున్న భూదేవికొరకు,
చెక్కిన నెలరాల చెరసాల నడుమ
వధ్యశిలావైభవం బిచ్చగించి
దేవులాడుచు నున్న దేవునికొరకు
దారి తప్పిన బాటసారులకొరకు
దారి గానని పేదవారలకొరకు
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!

తొడిమ వీడిన పూవు త్రోవ చూడదు తీవ
ధూళి రాలిన పండుతో పోదు పాదపము

గాలి కలసిన పాటకై పక్షి వెత పడదు
తరగ విరిగిన మహోదధి తీసిపోవదు
పశ్చిమాశామేఘపటలాంచలముల
ముదిప్రొద్దు రేపటియుదయమ్ముకొరకు
దాచుకొన్న ప్రతాపరోచిర్లవాల
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!

పూవు వీడినగాని పుట్టదు ఫలము
ఫలము రాలక జనింపదు నవాంకురము
దగ్ధదినైకచితాభస్మరాశి
సుప్తి వీడెడి యుషస్సునకు పునాది
ముదిశిశిరమ్మాకు చిదిమిన పట్లు
పూలకారు చివుళ్ల పురిటిపొత్తిళ్లు
గతముకై తల వేల, క్షతి కేల వగపు
అరణి మథించి యజ్ఞాగ్ని రగుల్చి
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి
మంటికి మింటి కన్నింటికి మంటగా
వెలిగించు కాగడా వెలిగించవోయి!

కాంక్ష

ఈ సుమజన్మ మెట్లో ఘటియిల్లెను నా కొకనాటిపాటదై
వాసన లీను సోయగము వాయని తీయని పోడుముల్ క్షణం
బో, సగమో, విచారపడఁబో నయినన్ విడివడ్డ నాయెదన్
మోసులువారు నూతనమనోరథ మామనివేడిపొంగులన్

పేదలరక్తమాంసములఁ బెంపు వహించి దయాసుధారసా
స్వాదదరిద్రులైన ధనవంతుల పెద్దరికమ్ముకై మతో
న్మాదము పెంచు దేవునికి మారుగ నిల్చిన రాతిబొమ్మలం
దూదరవోవు పాడుబ్రతు కొక్క నిమేషము సైప నాయెదన్

తేనెలకోసమై కొదమతేటులదాటు లొనర్చు నృత్యగీ
తానునయమ్ము గాని, మలయానిలు కౌఁగిటఁ బుల్కరించు సౌ
ఖ్యానుభవమ్ము గాని, తరుణారుణరాగకదుష్ణచుంబన
శ్రీనవకమ్ము గాని పరితృప్తి యొసంగవు నా కొకింతయున్

నాకుఁ దలంపు లేదు లలనాజనతాకబరీభరైకభూ
షాకలనన్, సతీమృదుభుజాంతరతల్పకు-చోపగూహబి
బ్బోకమునన్, వధూసితకపోలగళచ్ఛ్రవణావతంసహే
వాకమునన్, విలాసినుల పాపట చెందిరకావిపూఁతలన్

కానుకనై ధరాధిపుల కాళ్ళకడం బొరలాడి వాడిపో
లేను, ధరాపరాగపటలీమలిన మ్మగు ద్వారతోరణా
స్థానమునం దురిం బడఁగఁ జాలను, దోసిటిపేరి ఘోరకా
రానరకమ్మునం దుసురు రాల్పగ లేను నిమేషరక్తికై

నీచపు దాస్యవృత్తి మన నేరని శూరత మాతృదేశసే
వాచరణమ్మునం దసువు లర్పణఁజేసిన వారి పార్థివ
శ్రీ చెలువారు చోటఁ, దదస్రుగ్రుచులన్ వికసించి, వాసనల్
వీచుచు, రాలిపోవగ వలెం దదుదాత్తసమాధిమృత్తికన్

ప్రణయమూర్తి

ప్రణయమోహననీలాంబరమ్మునందు
ఱెక్క లార్చి యాషాఢవారిదము మ్రోల
ధన్యవాదమ్ము లాడు చాతకవధూటి
నా కడనె నేర్చె జీవనానందగీతి

ప్రణయహృదయానురాగవిభ్రమము వోలె
నమలతర మైన కాచపాత్రాంతరమున
వెలుఁగు దీపిక వలగొను శలభకాంత
నా కడనె నేర్చె నాత్మార్పణ మ్మొకింత

పలుకఁ దెలియఁగఁ దలఁపగా వలను గాక
ఆత్మను దహించు ప్రణయదుఃఖాగ్ని మండి
నీలమై వంగి వాపోవు నింగినెలఁత
నాకడనె నేర్చెఁ బ్రణయప్రణామనియతి

ఆని యానని ప్రణయపుష్పాసవమ్ము
ఆర్ద్రహృదయమ్ములో విరహాగ్నిఁ గొలుప
తొడిమ వీడిన పూవ్వుకై పడుచు తేటి
నా కడనె నేర్చె విరహాగీతాకలనము

అరుణరాగోదయోన్మీలితాంబుజమ్ము
చారుచంద్రకరస్మేరకైరవమ్ము
పవనపరిరంభపులకితప్రసవచయము
నాకడనె నేర్చెఁ బ్రణయహేవాకకేళి

మావితోఁపులపైఁ దొలిమబ్బునీడ
లారెడు, మధుప్రవాసప్రయాణవేళ
వీడుకోలుపు పాడఁగ గొంతు విడని పికము
నా కడనె నేర్చెఁ బ్రణయమానప్రవృత్తి

ప్రణయతంత్రుల విశ్వవిపంచి నేను
శైల హృదయమ్ములోని నిర్ఝరము నేను
వసుమతీగర్భతలసరస్వతిని నేను
నా గళమ్మె వియోగసంయోగమురళి

నిరీక్షణము

అనిలతరంగమాలికలయందునఁ జల్వాలఁ జల్లు తీయవా
సన పసిగట్టి యంధతమసమ్ములు మూసిన యీ నిశీథమం
దున ననుఁ జూడ నీవె దయతో నునురెక్కలఁ దాల్చి వత్తువం
చు, నిటులు వాకిలిం దెరచి చూచుచునుంటిని వీధి సారెకున్

కురులను దువ్వి, పూ ల్ముడిచి, గొజ్జఁగిపూవుల లేమెరుంగుటం
బరము ధరించి, గంధకలపమ్ముల మేన నలంది, కమ్మక
స్తురితిలకమ్ము నెన్నుదుట సొంపుగ దిద్ది, సువర్ణభూషణో
త్కరములఁ దాల్చి ద్వారసవిధమ్మున నిల్చితి వెచ్చనూర్చుచున్

విచ్చినయట్టి బండిగురివెందపువుల్ గొని తెచ్చి మాలికల్
గ్రుచ్చితిఁ బూలకన్న నతికోమలమైన భవచ్ఛరీరమే
నొచ్చునొ యంచుఁ జక్కఁగఁ గనుంగొని కమ్మనితమ్మిపుప్పొడిన్
దెచ్చియె పాన్పుపైఁ బరచితిన్ సకలమ్మును సిద్ధపెట్టితిన్

అలికిడి యేది యైన వినినంత గవాక్షము నుండి లేచి మే
న్పులకలు దేరఁ, బాదముల నున్దడబా టిగురొత్త, మారుతో
చ్చలితకదంబపల్లవము చాడ్పున నా యెద సంచలింప, న
ర్గలకుల వీథి యెల్లఁ బరికింతుఁ జలింప నిశాంధకారముల్

నీ యనురాగగీతికల నీ పదసన్నిధిఁ గంఠ మెత్తి నేఁ
దీయగ నీవు మెచ్చుకొను తీరునఁ బాడఁ బ్రదోషయామ మం
దే యిటు మేళవించి శ్రుతిఁ దీర్చిన వల్లకి యర్ధయామినీ
వాయుతరంగసంహతి నపశ్రుతు లీను విభిన్నతానమై

కలువల తేనె లాని వలిగాడ్పు మదానకీర్ణచూర్ణకుం
తలములతో సయాటము లొనర్పఁగ నాచెవి నూఁదు నేమొ నీ
పొలకువయంచు నూర్పు లెగఁబోయుదుఁ బ్రాణములోనిప్రాణమై
పొలిచిన వాని కేని దయపుట్టని దుర్విధి నాడిపోయుదున్

రేయి పదే పదే కనులరెప్పల స్వప్నపునీలి క్రొందెరల్
నేయఁ దపించు నాయెదఁ జలించినమ్రోఁతలె నీపదస్వనం
బో యని యూపి రాపి వినుచుంటిఁ జలత్తరుశాఖనీడ వా
తాయనబింబితమ్మయి త్వదాగమనభ్రమఁ గొల్ప మాటికిన్

రా వనుకొందుఁగాని యనురాగము ద్వారముమూయ నీదు,దుః
ఖావహ మౌను గాని భవదాదరపాత్రము లంచు వేషభూ
షావళు లూడ్వ లే, నిటు నిరాశ యొకింత యొకింత యాశగా
శ్రావణలక్ష్మి న్నైనై నిలువఁ జాలక యుంటిని వెల్గునీడలన్

చీకటి గ్రమ్ముకొన్న వనసీమను బూవులు రాలు చప్పుడుల్
జోక దొరంగి రాల్పడు నెలుంగున జక్కవపెంటి గూయు నా
నాకరుణారవమ్ములు వినంబడ నా హృదయమ్ము దుర్నిమి
త్తాకుల మౌను శంకఁ గొనినట్టి వనీమృగిగుండె పోలికన్

ప్రేమవిహీనమానసమురీతి విషాదపయోదధూమముల్
బ్రామిన యట్టి యీ భయదరాత్రి నిమేషపరాఙ్ముఖమ్ములౌ
ప్రేమవిలీనదృష్టుల వివిక్తపథమ్మును జూచుకొంచు నో
స్వామి యిఁకెంత సేపు గడపంగలనోయి! ముహూర్తకల్పముల్

యాత్ర

పైరగాలి తరంగాలపై నపూర్వ
పరిమళవిలాసములు వెల్లివిరియ సాగె
ఓసఖీ ! చూడు మిరుగట్ల నొరసికొనుచు
పొంగుచున్న దానందప్రపూర మిపుడు

ముంగురులపైని పూవులు ముడువ వలదు
వలదు తిలకమ్ము; కైసేత వలదు మేన
విడిన కబరీభరము ముడివేయ వలదు
కాల మిదిగాదు మన యలంకారములకు

తరతరమ్ముల ప్రేమస్వాతంత్ర్య లరుగు
దారిఁ బోయెదు నూతనాధ్వగుల మనలఁ
బరిహసించెడు పాడుప్రపంచమునకె
పారవేయుము నీ యలంకారభరము

మూఢవిశ్వాసశృంఖలమ్ముల విదల్చి
వలపుకౌఁగిటిముడిఁ బట్టువడితిమేని
మన శరీరసుఖస్పర్శమునకు నేటి
యణువణువు గూడ నవజీవ మనుభవించు

కోరికల నెల్ల మరచి, నా కొరకు నీవు
నీ కొరకు నేను తొలివేఁగుబోఁక రాలు
పూలజతవోలె నీ సుధాపూరమందు
తేలిపోదము జన్మజన్మాలయాత్ర

ఒక క్షణము

పండి వ్రాలిన వరిపైరు పైనిఁ బ్రాకి
వచ్చు చిరుగాలితరగలవరుస వోలె
ఈ మహానందపులకితహృదయమందుఁ
బరుగులిడుచుండె వింతభావమ్ము లెన్నొ

ఇంత యానందమున కేది హేతు వనుచు
వెనుదిరిగి చూచుకొంటి— కెంబెదవులందుఁ
జిఱునగవు జీరుకాడ నీ చిగురుఁగేల
నాభుజమ్ము స్పృశించియున్నావు నీవు

ఎపుడు గుర్తించినదో నీ యదృష్టపూర్వ
భవ్యరూపమ్ము నీ కరస్పర్శమాత్ర
నపుడె పులకించి పులకించి యవశమైన
నా యెద గ్రహించె నీ వాత్మనాథుఁడ వని.

మఱపు దట్టిన కాలమ్ము మడతలందు
పాడువడనట్టి బహుజన్మపరిచయమ్ము
నా మలినబాష్పగుంఫితప్రేమసూత్ర
కలితమై నీపదమ్ములఁ గౌఁగిలించె

ప్రకృతిసౌధపు దక్షిణద్వార మంతఁ
దెరచుకొని వచ్చి మనల నిర్వ్యారనుగూడ
మృదులపవమాన పరిమళోర్మికలతోడఁ
బాధ లేకుండ బంధించివైచి రెవరొ

ఆ దృఢాశ్లేషమున భేద మంతరించి
యొక హృదయ మొక్క ప్రాణమై యున్నయపుడు
ప్రేయసీ యని ప్రాణప్రియా యటంచు
పలుకరించుకొంటిమి బాష్పభాషణముల

అపుడు నిర్మేఘమార్గశీర్షాభ్రవీధి
వృద్ధసంధ్యాతపస్విని పెదవి విరచె
విశ్వవీణాగళము నీరవించిపోవఁ
గ్రమ్ముకొనె మృత్యుకైశికకాళిమంబు

మనము దినసంధ్యలము, కూడుకొనుచు నుండు
నొకక్షణమ్మె ఛాయారోచిరుదయవీధి
అయిన నే మాయె, మన వియోగైక్యములనె
పొదవుఁ బ్రేమదేవతకు రేయుంబవళ్ళు

ప్రేమ

ప్రబలతాపవిదీర్ణమై బాష్పవారి
పదనువారిన యెదఁ బ్రేమ పాదుకొనును
కట్టునంజీల్చి బోదెనీ గ్గట్టకున్న
నా రెటుల నాటుకొనును కేదారమందు

నిష్కృతి

ఆ మహోన్నతధవళశైలాగ్రమందు
ఆ యనంతపథమ్మున ఆమనోజ్ఞ
జలదవాటికఁ గేళీప్రసన్న వగుచు
నన్నుఁగని నీవు చిరునవ్వు నవ్వినావు

పశ్చిమాకాశనికషసువర్ణరేఖ
లొక్క టొక్కటి చెరపుచుఁబోవుచుండెఁ బ్రొద్దు
గగనదుర్గపుఁ దూర్పుబంగారుతలుపు
తెరువఁబడియె రేరా జరుదెంచు నంచు

వసుమతీగర్భకారాకవాటములను
దెరచుకొన్న సరస్వతీఝరులు వోలె
మోహినీసాట్టహాసకోలాహలములు
పండువెన్నెల లలమె బ్రహ్మాండమెల్ల

ఆ మధురకార్తికిక చంద్రికామనోజ్ఞ
శారదవివిక్తయామినీసమయమందు
ఇరువురముగూడ, బహుకాలపరిచితులము
పోలెఁ దొలిదృష్టి నేక మై పోయినాము

వలచి విరిసిన పూవైన వాడిపోని
నవనవప్రేమపులకితానందపథము
నందు, జీవనమంగళయాత్ర బయలు
దేరితిమి తెలిమబ్బుపైఁ దార లట్లు

బంధములఁ ద్రెంచుకొని రెప్పపాటులోన
యుగయుగమ్ముల ప్రేమవియోగభార
మూర్ఛవైచుచు, శరదుదయోత్సవముల
మైమరచినాము లోకము మాఱె మగచి

నీ భుజాబంధనముఁ గరుణించి యెపుడు
ననుఁ గరంచితి, వపుడె సిగ్గును భయమ్ము
పాదవిక్కొని యిట్టె నాగుండెఁ జెదరఁగొట్టి
నీ పదాంతికమందు బంధించివైచె

లలితయౌవన హృదయదళాల నెల్ల
మిగిలిపోకుండఁ దునిమి చిన్నగవుతోడ
నీ కఠినపాదముల ధూళి సోకకుండఁ
బరచితిని నీవు నడచిన బాటలందు

పులకితహృదంతరమున నుప్పొంగిపోవు
నిండుప్రాయంపుఁ దలఁపు లన్నిటిని గోసి
దండలుగ గ్రుచ్చి నీమెడ నిండ వైచి
మ్రోడునై నిల్చినాను నీమ్రోల నేను

అన్యసుఖములకై యడియాస పడక
నీ కృపాదృష్టియే నాకు నిఖిల మనుచు
జీవితసుధాకలశము చేసేత నీకు
నేనె త్రావు మటంచు నందించినాను

నీ పవిత్రపదాబ్జసన్నిధిని నిలుచు
చనవు నొసఁగితి వంతియే చాలు ననుచు
నెంత యుప్పొంగిపోయితి, నంతకంతఁ
గూలితి నధోమహాంధపాతాళమందు

ప్రేమకై జీవితమ్ము లర్పించుకొనిన
వారి దుఃఖమ్మునే కడుపార మెక్కి
వారి కన్నీటనే దప్పి నారుచుకొను
కఠినవిధి కంటఁ బడియె నా గడియ బ్రదుకు

అంతమే లేని యీ యగాధాంధకార
ఘోరపాతాళకుహరాన దారి లేక
దారుణార్తారవప్రతిధ్వనుల వినుచుఁ
గొట్టుకొను చుంటి బలి యగు కురరి వోలె

దేనికై దుఃఖజీవి నైనానొ నేను
అదియె నిష్కృతిగా గాయ మయ్యె నెడఁద
మానునా యిది, కంట నీరైన రాదు
రాలిపడ దా పదాబ్జపరాగలవము

పెంపుడు నెమలి

మేదురవినీలమేఘాల మేలిముసుగు
వేసికొని వచ్చె శ్రావణమాసలక్ష్మి
ధారుణి ధరించెఁ దొలకరి సారె యిడిన
యార్ద్రపురుగుపూవుల శాద్వలాంబరమ్ము

కడిమిపూల నెత్తావుల కసటు వార
వృష్టిముందటి తడిగాలి వీవసాగ
ఏల యింతటి చక్కదనాలవేళ
నెగురులాడ రెక్కలు రావు హృదయమునకు

నేఁ డిదేమొ మా పెంపుడునెమలికొదమ
గోడమదురున మెడరాచుకొనునె గాని
యురుము లురిమెడు మబ్బుల తెరువు కేసి
చూడఁబోవదు పురివిప్పి యాడఁబోదు

—తిగి

ఆడకున్నను మానె గొంతైన విప్పి
కేక వేయ దాశల గిలిగింత లడర
కోడెత్రాచుల నరగించుకొనఁగఁ జాలు
ప్రకృతి కెటు గల్గెనో యెడబాటుబరువు

కన్ను తడియని మూకశోకమున ముంచి
నన్ను వెత నొంచె నీ పెంచుకొన్న ప్రేమ
వానకారు నృత్యము చూడ వాంఛఁగొన్న
నాయెదఁ బ్రవాసవేదనాచ్ఛాయ లలమె

కుండపోఁతగ వర్షమ్ము గురిసె నేని
తేలిపోవును పో మింటి నీలిమునుగు
కాని, యెదలోని విరహదుఃఖంపుబరువు
తీరు టెట్లు నాకేని, మయూరి కేని

కృతజ్ఞత

భస్మరాసులనుండి పావనత మేలు
కొలిపినట్టి భాగీరథీజలము వోలె
జన్మజన్మాల హృదయకశ్మలము నుండి
ప్రాణశక్తి రగుల్చె నీపైని ప్రేమ

నా నిరాలోకలోకమ్ములోన నిన్నె
యుపసిగఁ దలంచుకొన్న ముహూర్తమందు
అనుభవమె గాని వెలిసేయ నలవిగాని
మధురవేదన నను నేనె మరచిపోదు

ఇంతనెత్తావి వాసించునేని యెడఁద
నెన్ని స్మృతు లెన్నికోర్కె లెన్నెన్ని కలలు
జగదజస్రసహస్ర వసంతలక్ష్మి
యెదుర మూర్తిభవించె నాయెడఁదకొరకె

అలరునకుఁబోలె నాహృదయమ్మునకును
జన్మమున కొక్కటే వికాసమ్ము సకియ !
వలపు వెదఁజల్లి సుఖదుఃఖములకు వెలిగ
ధాత్రిగర్భానఁ గాంచు నాత్మప్రశాంతి

వలచి నిను విసిగించినందులకు ఫలము
ఆమరణ మేను ప్రేమగాయకుఁడ నగుదు.
నీవు మాత్రము పూలవెన్నెలల రేలఁ
జైత్రనృత్యోత్సవమ్ముల సలుపుకొనుము.

నా హృదయరక్తమే లలనావిలాస
లాక్షగా, నీ పదాల కలంకరింతు
నీ వసంతకల్యాణైకనృత్యమందు.
నన్ను మనసార గాన మ్మొనర్పనిమ్ము

ప్రతీకారము

నా హృదయతృప్తికై నీ వొనర్చినట్టి
కృత్రిమప్రేమగతుల లిఖించుకొనిన
యీవిషాదాంతకావ్యమ్ము నిపుడు చించి
కట్టెదను దీనిపుటలతో గాలిపటము

త్రెంచి దూముడివైచిన దీర్ణహృదయ
దుర్లభాశామృణాలతంతువునఁ గట్టి
యీ నవాషాఢమాససంధ్యానిలోర్ము
లం దెగురవైచి దీనితో నాడుకొందు

అశ్రుపూరితమై, బరువైన హృదయ
పాత్రికను వంపలేక నావలెనె వగచు
మబ్బుకన్నెలతో మానసమలినగతులఁ
బరుగులిడు దీనిఁ గని తృప్తిపడుదు నేను

తంతు వీ గతి సాగుచున్నంతవరకు
నీ వినీలాభ్రవీథి ని ట్లెగురవైచి
నిలుకడలులేని విషమంపు విలసనములఁ
గొట్టుకొను దీనిఁ గని శాంతిఁ గొందు నేను

ఆశ తెగిపోయెనా, యీ యనంతసాగ
రార్ద్రగర్భజ్వలద్బడబాగ్నితోడ
భస్మమొనరింతు దీని నాభగ్నహృదయ
శకలములఁ జేర్చుకొనిన కాష్ఠమునందె

నిరసనము

విరిగి సమయుటే ఫల మని యెరిగికూడ
దరి నెనయఁ బాడుచును బోవు కెరటమట్లు
ఘోరమరణాంతక మ్మనుకొనియుఁ గూడ
వేగిపోవు నా బ్రదుకు నీ ప్రేమకొరకె

నన్నుఁ బ్రేమించువారి యానందమునకు
నేను విడువలే దొక్కయూర్పైనగాని
నన్ను నిరసించు నీ చిరునవ్వుకొరకె
బ్రతుకు వెలిగించి వలపునివాళి యిడితి

రాతిబ్రదు కెంచుకొని యహోరాత్రములును
తెప్ప వాల్పని తిమిరయాత్రికుఁడ నేను
పంట బరువున వ్రాలిన పైరువోలె
కోఁతకై చూచుచుంటి నీ కోర్కె దీర్ప

ఉత్కంఠ

అనుపమ ప్రణయాతిథేయమ్ముతోడ
పారఁదెరచితి హృదయకవాట మిపుడె
మొయిలు నీడల చీకట్లు ముసరుకొనిన
నీ గృహాము నీవె కైసేయ నేగుదెమ్ము

తేనెతావుల బరు వోపలేని పూవు
ప్రొద్దుపొడుపునకై వేగిపోవు పగిది
బ్రదుకు బ్రదుకెల్ల తీయని వలపు నింపి
వేచియుంటి నీ రాక కీవేళ స్వామి!

వలపు లొలికెడు పూవులు వాడిపోయె
కనకపీఠిక హారతి కునుకుచుండె
తమ్మిరేకులసురటి పొంకమ్ము దొరగ
నొంటి నిఁక నెంతసే పిటు లోర్తు స్వామి!

ఏమి దోషమ్ము దలఁచి న న్నీవియోగ
శోకమున ముంచి బాధింపఁ జూచె దీవు
చెప్పరా దొరా, యిటకు రా నొప్పవేని
వెదకికొనివత్తు నేనె నీ పదముఁ జేర

కలసి త్రోద్రోపులాడెడు కారుమొయిలు
రాయిడి మునింగి భీకర మాయె రేయి
దివ్యతేజస్వి! నీ వరుదేర కునికి
ననదనై పడియుంటి శూన్యాలయమున

ఈనాఁటికి

కలఁత యెఱుఁగని లేఁతప్రాయపుఁ
దలిరుటెడఁదను తీగవారిస
చెలిమి జ్ఞప్తికి వచ్చి కన్నులు
చెమ్మగిలిపోవుఁ

వల పెరుంగని నాటి చేఁతలఁ
దలఁచుకొని నపు డెల్ల నేదో
మొలకనగ వీ యెడఁదఁ బూవులు
పూచి నటు లౌను

దరిని బెరిగిన మ్రాకు లచ్చపు
సరసిఁ జాయలు దేరు పోలిక
చిఱుఁతప్రాయపు వలపునీడలు
చిత్తమునఁ బ్రాకుఁ

కదలికదలని యేటినురుగును
బొందవు సందెనిగార మట్టు, లె
య్యేదియొ సుందరరూపపరిచయ
మొద గుబాళించున్

తెరగ విరిసిన మసకచీఁకటి
మరుగునం దరళించు వెలుఁగటు
మరుపులో నొక పూపప్రాయపు
మమత మినుకుమనున్

బ్రతుకుపై విసుగెత్తి నెమ్మది
చితుకుమంటగ నుండ, స్వప్నము
గతిని జ్ఞప్తికి వచ్చి యేదో
కలఁచు హృదయమ్మున్

మరలుసందెల, గాలితరగల
విరియుమబ్బుల నీలినీడలఁ
దిరుగు పులుఁగులజతలఁ గని మే
న్మరచి నిట్టూర్తున్

మింట మబ్బులు దొంతరిల్లుట
కంటఁ బడినపు డెల్ల బ్రదుకుం
బంట యేదో కోలుపోయిన
పగిది నెద వేగున్

చిట్టివలపుల గూఁడుగట్టిన
చెట్టు వేరొక దారి కాఁగాఁ
బిట్టవలె నెద నేటి కడవులఁ
బట్టి తిరుగాడున్

ఆవృత్తి

ఆ ప్రశాంతనిశాజఠరాంతమందు
కలతనిద్దురలో కలల్ గాంచుచున్న
గౌతమీనది నా మనోగతవిషాద
తమము నంతయు తనలోన దాచుకొనియె

ఆ నదీసైకతముల నా యడుగుజాడఁ
చెరపివేయగ వెనువెంట నరుగుదెంచు
గాలితరగల చల్లనికడుపులోన
కన్నుమూసెను నా యూర్పుగాడ్పు లెల్ల

చెడ్డయో మంచియో మహాసృష్టియందు
జరుగు విషయమ్ములను తటస్థముగ నా య
నంతగగనమ్మునం దుండి యరయుచుండు
తారలె మదశ్రుకణముల నేరుకొనియె

నేనె మిగిలితి నీ గౌతమీనదీప
విత్రగర్భమ్ములో మ్రోత వెట్టుచున్న
యుగయుగాంతర విశ్వమహోగ్ర దుఃఖ
జీవగీతాల కావృత్తి చెప్పుకొనగ

అశాంతి

కనికరము లేని దుఃఖవేదనల సెగల
పొగల వెలిఁజిమ్ము వలపుటూర్పులభరమ్ము
మోసికొని, నేనె నాలోన మూల్గుకొనుచు
గాలివోలె సమస్తావకాశములను
నెడ తెఱపి లేక తిరుగాడి బడలినాను

దారుణపు జీవితంపు టెడారిలోన
తీరనిపిపాస నేదారి తెన్ను లేక
నేనె నా దుఃఖబాష్పశోణితలహరుల
నే విసుగువేసటలు లేక త్రావినాను

కడుపుఁ గాల్చెడు మండుటాఁకటను రేఁగి
కోర్కె లొండొంటిని గ్రసించుకొనెడు కొలఁది
నోడ తెరుంగక కాలమృత్యువును నేనె
కొంచెముగఁ గొంచెముగఁ గబళించినాను

కాని, వ్రాఁగైన నాయెదలోని బరువు
దీర, నా బ్రతు కూపిరి దేరుకొనఁగ,
కనికరపుఁ జూపు చిఱునవ్వు తునుక యైనఁ
గటికికఱ వయ్యెఁ బాడులోకాన నాకు

ఏ కడల మిన్కుమను చుక్కయేని లేని
యీ నభము క్రుంగి కూలిపోయెడు విధానఁ
గాఱుమబ్బులె కాదు, చీఁకటులె గాదు
క్రమ్ముకొననిమ్ము, కరడులు గట్టనిమ్ము

వలపుతీపి యెఱుంగని వట్టిరాతి
గుండెలోకమ్ము నిప్పులు గురియనిమ్ము,
హృదయమున్నంతవరకు నా ప్రేమకాంక్ష
బ్రతికి యున్నంతవర కేడ్చి బ్రతుకుచుండు

ఏ వెలుఁగు నన్నుఁ దన దరి కీడ్చుకొనునో
ఏ తలఁపు దారి సూపునో

ఏమగునో

ఏ మగునో యిక నా బ్రతుకు
ఎటు చూచిన దరియే కనరాదు ॥ఏ॥

ప్రేమరత్న మీ పేద కొదవునని
యీ మహాబ్ధిలో తెరుగక వెడలితి
ఏమగునో యిక నా బ్రతుకు

సాంద్ర జలదముల ఝుంఝానిలముల
సాగుచున్న దీ సాగరయానము
దారి చూపు నా తారయె మెరయదొ
చేర లేనొ సుఖజీవనతీరము
ఏమగునో యిక నా బ్రతుకు

కలువ

చీకటుల పాలేన యీ కలువబ్రతు కింక
సోకదా నీ సుధాశ్రీకరమ్ముల చలువ ॥చీ॥
రేకు రేకుల విరిసి నాకై బరువగు నెడద
వాక లగ్గు తేనియల వలపు గాలికిఁ బోవ
చీకటులపాలేన యీ కలువబ్రతు కింక

కోస మొదలు గనదాని మసకచీకటిరేయి
ముసరి మూగిన కారుమొయిలు కోనల దాటి
మెఱుగుకన్నులఁ గురియు చిరునగవువెన్నెలలు
మరగు నాయెద జల్లబరుప రానే రావా!
చీకటుల పాలేన యీ కలువబ్రతు కింక
సోకదా నీ సుధాశ్రీకరమ్ముల చలువ

ప్రవాసి

నా మెడలోన వైచుకొనినా నొక దుశ్శకునంపువేళ మా
ప్రేమకు సూచకం బని నవీనమృణాళసరమ్ము, కాని యా
దామమనోజ్ఞతల్ హృదిని దాకియుఁ దాకకమున్న తున్కలై
పో ముడి త్రెంచి దుర్విధి తమోమయవీథుల వైచెఁ గ్రూరతన్

నాటి విశాలనీలగగనమ్మును, నాటి యనంతతారకా
కోటులు, నాటి లేమొయిలుగుంపులు, నాటి నిశాంధకారముల్
నాటి నిశీథమందపవనమ్ములు నావలె నేడు కష్టపుం
బాటునఁ జిక్కి దుఃఖపడుభంగి విరక్తములై కనంబడున్

ఈ పడుచుందనంపుటెద యెచ్చటికో పరువెత్తు, నెంతగా
నాపుకొనం దలంచిన రహస్స్మృతు లేవొ వియోగదుఃఖవీ
ధీపతితమ్ములై, హతవిధిక్షుభితప్రథమానురాగరే
ఖాపరిభూతయౌవనసుఖస్పృహలన్ గదలించు మాటికిన్

పావనగౌతమీపులినభాగములం దిరుగాడుచుఙ్ బిపా
సావిలమౌచు నాదుహృదయమ్ము తపించి తపించి వెఱ్ఱియై
పోవు, నెవో రహోవిరహభుగ్న దురంతవిషాదమర్మరా
రావము లీ స్రవంతికతరంగములఙ్ వినవచ్చుచున్నటుల్

ప్రేమకఠోరతల్ చిదిమి పెట్టిన దుర్దివసావసానవే
ళామసృణాంధకారపటలమ్ముల చాటున దాగి యెవ్వరో
కోమలతారకాద్యుతినిగూఢరవమ్ముల రమ్మటంచు నఙ్
వేమరుఁ బిల్చుచున్నసరణిఙ్ మదిఁ దోఁచుఁ బ్రతిక్షణమ్మునన్

వెచ్చని నాయెడందఁ జెయివెట్టి కలంచిన యట్లు, సూదులఙ్
గ్రుచ్చినయట్లు, కత్తిమొనఁ గోసిన యట్టులు, చూర్ణచూర్ణమౌ
మచ్చున రాల మోదినటు, మండెడు నిప్పునఁ గాల్చి నట్లు, క
న్మెచ్చున లాగి న ట్లనునిమేష మెవో స్మృతు లేచి యేచెడున్

ఏయెడ నేమియే మనుభవించితినో యవియెల్ల నాత్మలోఁ
గోయని కోఁత లౌచు బ్రదుకున్ సుడిఁ ద్రిప్పి కలంప, వ్యర్థమై
పోయిన యాశలెల్లఁ దలపోయుచు సౌహృదజీవరాగముల్
మాయని ప్రేమచిహ్నాల కమర్చెద బాష్పసుమార్చనావిధుల్

నాకుఁ బ్రశాంతిలేదు, కఠిన మ్మగు శూన్యము నందుఁ గ్రుంగి చీ
కాకయి పోయె నా బ్రదుకు, కన్నులు విప్పిన మూసికొన్న బా
ధాకలుషమ్ము లాశ లెడదన్ విదళించును నిస్పృహాయుతా
వ్యాకుల శోకగీతులె యహర్నిశమున్ వినవచ్చు రోదసిన్

నేను నిశీథి నొంటి శయనించి గభీరతమోబ్ధిసంకులో
ర్మినికరమ్ములుం బులకరింపఁగ నా తుదిలేని సైపఁగా
రాని ప్రవాసజీవనభరమ్ము స్మరించుచు రక్తబాష్పముల్
సోనలువార నేడ్చెద నులూకవిలోకనముల్ చెమర్పఁగన్

నాయెద కీ ప్రపంచ మనిన్ మృగతృష్ణల యింద్రజాలమై
పోయెఁ, గలంతనిద్రఁ గనుమూసితి నేని మనోహరాకృతి
చ్ఛాయ యెదో కనంబడుచు స్వప్నములం, బవలెల్ల దుఃఖముం
బాయనియట్టి నా హృదయమర్మములన్ మెలివైచి త్రుంపెడున్

నా కిపు డెల్ల వేళల వినంబడుచుండె నకాలమృత్యుగ .
ర్జాకలితాట్టహాసముల సందడు లందునఁ బ్రేమవిహ్వలా
శాకరుణమ్ములౌ గుసగుసల్, మఱి చైత్రశుభప్రభాతవం
శీకలగాన మీ శిశిరజీవన మం దిక లేనె లేదొకో!

భగ్నవీణ

ఆ నభోమాసబహుళవర్షానిలములఁ
బులకరించిన నీ క్రూరవిలసనమ్ము
లీ యెడఁద రాచి అంపానఁ గోయ నెంత
విరుగఁబడి నవ్వి న న్నేడిపించి తీవు

ఆ విమలగౌతమీస్రవంతీవివిక్త
పులినముల నా సొదల వెళ్ళఁబోసికొనఁగ
నీ పదమ్ముల నొఁదల మోపి నవ్వు
డెంతగా నవ్వి నన్నలయించి తీవు

నా యవస్థ యెఱింగి యే నాఁడు నీవు
నవ్వితివో, మూలఁబడియె నా నాఁడె ధూళి
గవిసి, తంత్రులు తెగి, మెట్లు గదలిపోయి
మోవఁగా రాని యౌవనాశావిపంచి

కార్తికజ్యోత్స్నలందు నేకాకి నగుచుఁ
బ్రాణసంత్రాణ మీ భగ్నవీణఁ దాల్చి
పాడుకొందు మానప్రేమబాష్పగీతి
నీ తనువికాస మాత్మ జీర్ణించువరకు

దీపావళినాడు

నిశీధిని

జగతి యీ నాటి యీ మహోత్సవమునందు
మునిగి యానందమునఁ బొంగిపోవుచుండ
ఇటు రగులుగొల్పి రెవరు నీ హృదయమందు
నణఁచుకొనియున్న ఘోరదుఃఖానలమ్ము

నేను

కాఱుకొన్న యమాసచీఁకటుల నడుమ
నే నొకండనె యీ శూన్యనిలయమందు
అదురువడిపోయి, మరణవాద్యమ్ము లట్లు
గుండియలు కొట్టుకొన నేడ్చుకొనుచు నుంటి

ఇంతగ దహించుకొనిపోవు నీ యెడంద
బాష్పములు జారిపడి చల్లఁబడునో యనుచు
మూసికొనిపోయె నా నేత్రములు తమంత
రాత్రియే యింక బహిరంతరముల నాకు

లోన జ్వలియించుచున్న మహానలమున
కొక స్ఫులింగమె కాద యీ యుత్సవాగ్ని
శైశవ మ్మాది ప్రేమ శ్మశాన మైన
జీవి కొకనాఁటి కేటి దీపావళి యిఁక!
విస్మృతోదంతములు శూన్యవీథులందు
నావలెనె మౌనముగ వెళ్లిపోవుచున్న
యో నిశీథిని! నీ వినీలోదరమున
దొరకె నీ దురదృష్టవంతునకుఁ జోటు

చిమ్మట

బాణసంచుల ఫెళఫెళార్భటులు విరిసి
దశదిశాంతరములఁ బ్రతిధ్వనుల నీన
వేదవడియున్న మౌనజీవితపు టాశ
లిపుడు మ్రోగించుకొను చుంటి వేల నీవు

నేను

నన్ను నిరసించు వారి యానందమందు
నాకు భాగమ్ము వల దొక్కనాఁటి కైన
చీఁకటులఁ జీల్చుకొని వచ్చు మీ కరాళ
గానరవములనే నా సుఖమ్ము గలదు

దినములు పరస్పరప్రతిధ్వనులు గాగ
నిరువదై దేండ్ల నా బ్రదు కిట్టె గడచె
ఈ రహోదుఃఖవీథులం దే నెరుంగ
సఖుల యడుగుల జాడ లీ సరికి గూడ

ఎడ తెరిపిలేని కన్నీటిజడులఁ దడిసి
పంకిలమ్మైన జీవనప్రాంగణమున
శాంతి దేవతాచరణ లాక్షారసారు
ణాంకలవలేశముల వెతుకాడుకొందు

గొంతువిప్పక లోలోనఁ గుమిలి కుమిలి
యెంత యేడ్చినఁ బగిలిపో దీ యెడంద
ఆఁకొనిన యాశ లెప్పటి కప్పు డివియొ
కలయఁ ద్రిప్పును స్వప్నసాగరతటాల

మృత్యుగర్జాప్రవాహా గంభీరమైన
విధి నిదురవోవు ప్రేమజీవితములోన
సంఘటిలిన ప్రవాసదుస్స్వప్నవ్యథల
మడతలను సర్దుకొనుచుందు మాయకుండ

తెగిపడినపూలదండ లెత్తుగ నమర్చి
యంధకారము సందిట నదుముకొనుచు
నెవరికొరకో పదేపదే యెదురుసూచు
నాయెడ కొనర్తు కృత్రిమానందభిక్ష

మ్రొక్కినకొలందిఁ గాలితోఁ ద్రొక్కివేయు
నీ కఠినలోక మెల్ల బహిష్కృతమ్ము
రండు, చిమ్మటలార! ఈ రాత్రివేళ
నావలెనె పాడుకొను మీరె నాకు సఖులు

ఎపుడో!

కష్టభూయిష్ఠదుఃఖాంతకథలతోడ
విసివిపోతిని పుటలు ద్రిప్పిన కొలంది;
కునుకుదీప మారదు; పొడికనుల నిదుర
రాదు; బరువైన యెద మనోరథము పోదు;
పేదమృగముల నెత్తురు పీల్చిపీల్చి
బలిసిపోయిన శ్వాపదమ్ముల విధాన
వెఱఁగొలుపుఁ గాని, ఘట్టముల్ వేగ చనవు;
మనుజపశువుల దౌర్జన్యమునకు లోఁగి
యినుపతలుపుల చెరఁబడ్డ యనపరాధి
కీర మట్టులు స్వేచ్ఛావిహారమునకు
ఱెక్కలార్చుఁ బ్రాణము సుఖస్పృహలకలఁ
దేవతావిగ్రహము లేని తేరువోలె
నీరసనిరుత్సవనిరలంకారమైన
యీ వృథా క్లిష్టజీవితకావ్యమునకు
నంతిమాశ్వాసశాంతిసమాప్తి యెపుడొ!

గీతములు

గాఢదుఃఖాగ్నికీలలు గాల్చుకొలఁది
కదుప నొక వేడినిట్టూర్పుగాడ్పునైన
ఎడతెగని యాపదల ముంచ్చి లిడినకొలఁది
కనులరా నీయ నొకబాష్పకణమునైన

ఆశ లన్నియు భగ్నంబు లగుకొలంది,
సలుప నొక రోదనపు సడిసన్ననైన
జీవనము స్వప్నశూన్యమై పోవుకొలది
జాడ లిడబోవ నొక మబ్బునీడకైన

ప్రేమదాహాన నెడద తపించుకొలది
అమృత మొలికింతు స్మితనయనాంచలముల
నన్నుఁగని యీ ప్రపంచమ్ము నవ్వుకొలది
తనియఁజేతు గొంతెత్తి గీతములు పాడి

జ్వాల

ఊరు పూర్వునఁ దూఁగాడు నూర్పు లరసి
తరఁగతరఁగ వినం బడు తానము విని
నురుగునురుగున చుక్కలమెరుగు గాంచి
యాట యని, పాట యని, హాస మని తలంచుఁ
గాని, యీ మహాసాగరాగాధహృదయ
బాడబానలజ్వాల మెవ్వరికిఁ దెలియు?

ఆహ్వానము

నిత్యహింసారిరంసావినిద్రరుద్ర
భవనవాటికాద్వారకవాటములను
దెరచుకొని, యో యమృతశాంతి! దివ్యకాంతి !
నీ సుఖస్వప్నలోకశోభాసమీర
చాలితవిశాలపక్ష్మాంచలాలు సోకి
తూలిపడిపోవు బాధాతివేలహృదయ
వేదనాజాలములఁ ద్రోసివేసికొనుచు
అస్తగిరివాసినీ! జీవితావసాన
శైశిరతమోభిసారికా! స్వప్నరాజ్ఞి!
ప్రేయసీ! యొకమారు విచ్చేయు మిటకు

లోకలోకాల శాంతి వెల్లువలువారు
నెఱ్ఱజీరలవాల్గను లెత్తి నవ్వి
చారుహేమంతసంధ్యాతుషారసార

శీతలకృపామృతాసారసేచనముల
దప్తహృదయమ్మునకుఁ జల్లదన మొసంగ
ప్రేయసీ! ప్రేయసీ! దయచేయు మిపుడు
సకలలోకాధినాథపూజాసనాథ
కనకపీఠికోజ్జ్వలదలంకారమైన
నీ జిలుగుపైటచెఱఁగు లేనీడలందె
జీవలోకనిరంతరాశావికాస
వాసనోచ్ఛ్వాసములఁ బ్రోవు చేసికొనెదు
కోమలాశ్రుమౌక్తికమాలికామనోజ్ఞ
మైన నీ హృదయాన నన్నదుముకొనఁగ
ధిక్కృతప్రేమచరమాతిథీ! మహాబ్ధి
పారదూరప్రవాసినీ! ప్రాణశాంతి
గాయనీ! ప్రేయసీ! దయసేయు మిటకు

మరణదేవతవో, సుధామధురవిధుర
జీవశాంతివో, ప్రేమైకజీవకళవొ
విలయసౌందర్యధాత్రివో, విశ్వగాన
మోహినివొ, యిహదుఃఖతమోనియతివొ

ఎవతె వైన సరే; క్షణమేనిగాని
కష్టనిష్ఠురశోకలోకమ్మునందు
వలపు తొలఁగిన యీ పాడుబ్రిదుకుబరువు
నీడ్వలే కేడ్వలే కిట్టు లేమ్చు నన్ను
త్వద్భుజాశ్లేషమృదులబంధమునఁ జేర్చి
కాలజలధితరంగాల జోలఁ బాడి
మాతృవక్షమ్ముపోలె ప్రేమప్రసన్న
మైన యద్వంద్వకాంతి సీమాంతరమున
శాశ్వతసుషుప్తి ముంచి ప్రశాంతుఁ జేయ
ప్రేయసీ! ప్రేయసీ! దయసేయు మిపుడె.

పూర్ణిమ

ఆ యుదయాద్రి నుండి యరుణారుణమౌ ముఖ మెత్తి గాఢల
జ్జాయుత యౌ నవోఢవలె సందడి సేయక తొంగితొంగి లో
లాయతదృక్కులన్ దశదిశాంతరముల్ పరికించి జీర్ణమై
పోయిన నా కుటీరపథమున్ గుఱుతింతువు చాటుచాటుగన్

ఈ వలిగాడ్పు లెంత వడకించుచునున్నను, నీ ప్రవాళరే
ఖావిలసన్ముఖమ్ము దడిగట్టెడు సిగ్గున సంచలించినన్
మోవగరాని ప్రేమను విముక్తగవాక్షపథమ్మునుండి నా
క్రేవకు వత్తు వెల్గొ పులకింపఁగ నా తృణకీర్ణశయ్యయున్

పొంగులుదేరు తీయవలపుల్ హృదయమ్మును ముట్టడింపఁగా
వంగి సుషుప్తిచే ముడుపువారిన నా కనుబొమ్మలన్ సుధా
లింగితచుంబనమ్ములఁ జలింపఁగఁ జేసి సుఖోదయవ్యథా
భంగములం గలంతువు భవన్మృదులోచ్ఛ్వసితానిలాహతిన్

ఆ నునుమబ్బుకౌఁగిళుల కందని నీ లవలీమనోజ్ఞ మా
మేని సుధాద్యుతుల్నిదుర మేల్కొలుప న్నవమాఘమాసనం
ధ్యానిల మట్లు నా తనులతం బులకింపులతో స్పృశింప, బా
ధానిశితంబు నా పువుటెదం గదియింతువు నీ యెడందపై

ఈ తృణశయ్యయందె నిదురించెద నిర్ఝరముం బరస్పరా
ద్వైతగతాత్మవృత్తిని భవద్భుజవల్లుల నన్ను బంధితుం
జేతువు నీవు, నే నపుడు నీ యమృతాసవ మెల్లఁ ద్రావుచుఁ
రాతిరి నొక్కస్వప్నమధురక్షణ మట్టుల వెళ్ళఁబుచ్చుదుఁ

సముద్రతటాన

ఓ విరహావేశానుభావమధురాకృతీ
యౌవనోన్మిషితలజ్జావకుంఠనవతీ
జాలిదొలుకాడు, నీ
వాలు తెలిచూపులను
నాలో వియోగక
ల్లోలమ్ముల్ రేపుచును
ఈ సముద్రతటాన ఏ సఖుని కోసమై
గాసి జెందుచునుంటివో సఖీ! ప్రియసఖీ!

తూర్పువాకిటిగూట తొలిదివ్వె వెలిగించి
తొగరుపావడసంజ తొలగిపోయెడువేళ
ఒంటిగా వేడిని
ట్టూర్పు లెగబోయుచును
జంటదొరగిన పడుచు
చక్రివాకివిధాన
ఈసముద్రితటాన ఏసఖునికోసమై
గాసి జెందుచునుంటి వో సఖీ! ప్రియసఖీ!

అలలపై నెఱసంజ యపరంజి మెఱుగులకు
నీ చరణపల్లవోన్నిద్రిలాక్షారక్తి
అనురాగ శృంగార
మై వింత సుడు లీన
అల వరుణశుద్ధాంత
మవని కే తెంచినటులు
ఈ సముద్రతటాన ఏసఖునికోసమై
గాసి జెందుచునుంటి వో సఖీ! ప్రియసఖీ!

పసిడిసరిగంచుమేల్ముసుగుతో నీటిదరి
యిసుకపై నడచు చెడనెడ నడుగు తడబడగ
ఏనాటి యనుభవమొ
ఏకఠినహృదయమో
మెంచి, యున్నతవక్షు
మెగయ నెగయూర్చుచును
ఈసముద్రతటాన ఏసఖుని కోసమై
గాసి జెందుచునుంటి వో సఖీ ! ప్రియసఖీ !

పాలిపోయిన నీ కపోలాలపై వ్రాలి
నీలాలకలు రహస్యా లవో చెవి నూద
రాలిపోయిన పూల
తేలిపోయిన కలల
కోలాహల మ్మెడద
మూలమూలల మ్రోగి
ఈ సముద్రతటాన నే సఖునికోసమై
గాసి జెందుచునుంటి వో సఖీ! ప్రియసఖీ!

నీ యెడద నుప్పొంగు నిర్మలప్రేమవా
ర్నిధి కీ సముద్ర మొక నీటిబొట్టే యౌనో

వినరాని ఘోషతో

విరిగిపడు తరగ లే

విరహగీతము లాల

పించి వేధించునో

ఈ సముద్రతటాన ఏసఖుని కోసమై
గాసిజెందుచునుంటి ఓసఖీ! ప్రియసఖీ!

ప్రభాతగీతి

విరహబాష్పతుషారమ్ముఁ గురిసి కురిసి
కను మొగిడ్చెను హేమంతకాలరాత్రి
జీవచైత్రప్రభాతవంశీరవమ్ము
మ్రోగుచుండె రోదసి మూలమూలలందు
సప్తరథ్యపరియాణహేషారవమ్ము
సాగెఁ దూరుపు పైడిమోసాలమ్రోల
నరు లుపేక్షించు తృణదళాంతరహిమాశ్రు
కణముపై లోకబాంధవు కరము సోకె
ఓ విషాదప్రపంచయాత్రావిరాగి !
ఓ నిరాశాపథైకపురాణపాంథ !
ఓ ప్రవాసదుఃఖాశ్రుపయోదమూర్తి !

రేయి కాటుకకనుల జారిన విషాద
బాష్పవారి నొకేసారి పారఁబోసి
యీ మధుప్రాతరాహ్వానసామగాన
మంచుమోయు జీవనపాత్ర నించుకొమ్ము;
పూవుపూవునఁ దావి గుబుల్కొనంగఁ
బూలవన మెల్ల నిలువునఁ బులకరించె
కొదమ తెమ్మెరపిల్లనగ్రోవితోడఁ
బులుగు గొంతుక పాటరెక్కల విదల్చె
అణువణువుగూడ శుభగీతు లాలపించు
నందనోత్సవమందిరాళింద సీమ
నీ రవగళమ్ముతో నీవు నిలువరాదు
భూతకాల దినాంతానుభూతితోడ
భావియుగముల కల్యాణపథముఁబట్టి
వెలుఁగునీడల జీవన వేణువూది
పాడుకొనుమ యీనాఁటి ప్రభాతగీతి

ఆషాఢమేఘము

ఏ విరహార్తుఁడేని హృదయేశ్వరి సన్నిధి కేగఁజాలు వా
ర్తావహు గోరి, యే గిరి నితంబతటమ్మున నేని చిక్కి, వా
పోవుచునుండెనేమొ యని, పొంచి దెసల్ పరికించి చూచుచు
న్నావె ప్రవాసదుఃఖితమనఃప్రవణోత్సవమా, పయోదమా!

ఈ యచలేంద్రు డౌదల ధరించిన మేలిహారంగు నీలిపా
గా యటు, వేగుబోక చిరుగాలికి నట్టిటులూగు నిన్గనన్
నాయెద కాళిదాసకవినాటి యొకానొక యక్షు వేదనా
ఖ్యాయిక జ్ఞప్తి వారి కరుణార్ద్రిమగున్ స్వగతానుభూతిగన్ .

లే దలనాటి యుజ్జయిని, లే దలకానగరీప్రయాణస
మ్మోదము, లేఁడు ప్రేమభరముగ్ధుఁడు నాటి గిరిప్రవాసి, భా
నూదయచిత్రితేంద్రధనురుజ్జ్వలమూర్తివి నీవె నాటి మ
ర్యాద ప్రవాసిబాంధవుఁడవై కనుపించెదవోయి నేటికిన్

తరుణీదూరులు, ప్రేమజీవనదరిద్రాణుల్, నభోమాసకా
తరులా దీనుల దుఃఖబాష్పకణముక్తావాళి వార్తాతురో
త్కరముంబోలె వహించి, యంబరపథాంతర్నిత్యయాత్రాధురం
ధరతన్ మానవు నేటికిన్ ప్రణయదౌత్యంబీవు మేఘోత్తమా!

తొలకరి పాటపాట జడితుంపరలన్ పయిపై గ్రసింపగా
దలచి, బలాకలున్ కలరుతమ్ముల నా వలె నీకు స్వాగతో
క్తులు పచరించుచున్న వవిగో! తడిదుక్కిపొలాల తావులం
గలసిన పైరగాలితరగల్ చలచల్లగ. సేదదేర్పగన్

కాటుకలేని సోగతెలిగన్నుల ముత్తెము లట్లు జారు క
న్నీటికణాలజాలు కుచనిర్గుణహారత బూనగా, ఎడం
బాటువగన్ నినుం గనెడు భామల పాటనలేని పాపటన్
నీటుగ తీర్చి దిద్దెదవు నీ తొలినీటిమెరుంగుముత్తెముల్

నీ యతసీప్రసూనరమణీయనవాకృతి పండు వట్లు క
న్దోయికి కానరా, అగరుధూపసుగంధిలమా ప్రియావినీ
లాయతకేశపాశము హృదంకితమై వలపుంగలల్ కనం
బోయెదువారె యిప్పటిఘనుల్ నవనాగరకత్వకింకరుల్

మాసినవాసనామధురిమమ్ముల భౌతికశుష్కజీవన
గ్రాసపుమేరలన్ గడచిరాని తలంపుల బ్రోవు ప్రేమస
న్యాసుల నీరసంపుహృదయంబుల కేమిటికిప్పు డీ నభో
మాసనిరీక్షలున్, విరహమాధురులున్, దయితాప్రవృత్తులున్

౬౭

శరదుత్సవము

నా హృదయ మిప్పు డరమూతనగవులందె
కనెను శాంతిదేవత కడగంటిచూపు
బ్రతికినన్నాళ్ళకీ ముహూర్తమున విరిసెఁ
దొలివలపు దొల్కు జీవమాధుర్యరుచులు

మిగులఁ గంపించు నా పేదమేని నిపుడు
సుమమృదులహస్త మేదియో నిమురుచుండె
కన్నతల్లి దీవనతోడి కౌఁగిలింత
జారు తీయని కన్నీటిచలువ లొలయ

విరిసెఁగాఁబోలు ! జగదధీశ్వరుశిఖావ
తంసకుసుమమ్ము, దిగ్దిగంతమ్ములందు
సౌరభోచ్ఛ్వాసముల వెదఁజల్లుచున్న
దానుకూల్యమ్ముతో శారదానిలమ్ము

ఇంత లేమబ్బుచిఱుతున్కయేని లేదు
విప్పి రేమొ నిశారాజ్ఞి వెల్లగొడుగు;
ఏమి శ్రవణోత్సవ మ్మిపు డీ విశాల
గగనమున కోటివిజయశంఖములు మ్రోగు

చంద్రికావసనాంచలోచ్చాలనములఁ
జిరవిరహ వాసనల నెగఁజిమ్ముకొనుచుఁ
దాండవించెడు నమృతసౌందర్యలక్ష్మి;
యుర్వి కీ నాఁడె తొలిశరదుత్సవమ్ము

నరకల్లోకపుఁ జీఁకటి తెరలవంటి
వెన్ని నిశ లేగ నొకస్వప్న మేని లేక
ఇంతసౌందర్య మింత ప్రశాంతిసౌఖ్య
మింతమాధుర్య మెట దాగె నింతవరకు?

ఎంతస్వేచ్ఛయొ! నేఁ డీ యనంతసృష్టి
గాన మొనరించుఁ బ్రతిజీవకణముగూడ
శైలగర్భాంతరాళ నిర్ఝరమువోలె
నెదియొ కళపెళలాడుఁ బై కెగయ నెడఁద

బాష్పకుంఠితకంఠానఁ బాడలేక
నా యెడఁద నింపుకొందు సౌందర్యరసము
నిలుపుకోలేన, నాలోన నేన విరిసి
రాలిపోదు వృంతచ్యుతప్రసవ మట్లు

ఓసఖీ! ఓసుహాసినీ! ఓశరద్వి
భావరీన ర్తకీ! కవిభావనావి
లాసినీ! నిత్యసైరంధ్రి! ఓసమస్త
లోకమోహిని! ఓస్వప్నలోకరాజ్ఞి!

ఈ యమృతశాంతియే చాలు నెప్పుడు నీ క
టాక్షభిక్షున కాజీవితాంత మింక
శ్రీచరణలాక్షతోడ నా హృదయకుసుమ
దళము లనురాగరసరంజిత మ్మొనర్తు

సుధాకరా !

ఓయిసుధాకరా! నిలువు మొక్కనిమేషము; నీ మహోదయ
చ్ఛాయలు సోఁకి నా యెడఁద సాగర మట్టులు పొంగుచున్న దే
వో యనుభూతజీవితసుఖోర్ము లపూర్వవిముగ్ధనాట్యముం
జేయుచుఁ బాడుచున్నవి వినిర్మలమోహనరాగగీతికల్

నా కిపు డీ ప్రపంచ మొకనందన మట్టులు నీ యనంతలో
కైకపవిత్రకాంతి సుధలందున విచ్చిన మూగసోయగం
బై కనుపట్టె; మానవులయాశలతో విధికిఁ నిరంతరా
నీకము సాగు నీ కటికినేల మనోజ్ఞత యింత నిల్చునే?

ఈయది మోదమో, యెడఁద నేర్చెడు ఖేదమొ, యంతలంతలై
పోయెడు మోహమో, తొలగిపోవని స్వప్నమొ, చెప్పలేని దే
దో యనుభూతి దివ్యపవనోర్మిపరీమళ మట్లు ముగ్ధునిం
జేయుచునుండె న న్నిపుడు నీ తెలికాంతులకౌఁగిలింతలన్

నీ వొకయప్సరఃప్రణయినీకబరీచ్యుతపారిజాతమా
లావిసరంబవో, మఱి యిలాతల మంట సుధాతుషారవ
ర్షావిమలావకుంఠనము జార్చుచుఁ బోవు శరద్విభావరీ
దేవి లలాటికామణివొ, దీపికవో సురరాజ్యలక్ష్మికిన్

అలసటఁ జెందె దేమొ, యుదయాస్తమయమ్ములె జీవనమ్ముగా
దలచెడు మర్త్యపాళి కమృతప్రభలన్ వెదఁజల్లి; యింత సొం
పు లొలుకు వెన్నెలం గనులు మూయని పేదలకై కృపారసం
బొలికెడు నీ సుధామురళి నూదుదువో భువనాలు సోలగన్

చిరశిరహైకవాసనలఁ జిమ్ము సుఖస్మృతు లేవొ పైపయిం
బొరలుచు, దుఃఖపుం గసటు వోవని యాశల మేలుకొల్ప, సుం
దరతరచంద్రికాపులకిత మ్మగు నింతటి తీయనైన రా
తిరి తెలవారి పోవక యిదే గతి నాకయి నిల్వరాదొకో!

ఓ యమృతాశ్రుమూర్తి! యెటకో పరువెత్తెదు వాయులీనమై
పోయెడు రాగరేఖవలె, మోయగరాని ప్రవాసదుఃఖమో,
తీయని ప్రేమవేదనయొ, తీరనికోరికయో, యెదో యెదం
గోయునో యేమొ రాల్చెద వనూనహిమాశ్రుకణాల నావలన్

విరిసినపూలవెన్నెలలవెల్లువఁ జక్కఁదనాల హంసవై
యరిగెడు నిన్నుఁ జూచు నిశలందున నా కగుబాష్పశాంతి నీ
వెరుఁగుదు ; దుఃఖతాపముల కిల్లగు పాడుప్రపంచమం దెరుం
గరు కరుణైకముగ్ధుల యగాధహృదంతరబాష్పమాధురిన్

ప్రేమపిపాసచే నమృతవీథులఁ జేరిన యప్సరోంగనా
స్తోమసితావగుంఠనతతుల్ సుమి యీ తెలిమబ్బుదొంతరల్
నీమృదుశయ్యలై సుధలు నిండిన నీ స్మితరోచిరూర్మికా
కోమలఫేనరాసులయి కూర్చెడు నాయెద కింత వేదనన్

నేను నిరంతరప్రళయనిష్ఠుర మీ బ్రదుకుం భరింపఁగా
లేను, క్షుధాగ్ని నార్పుకొనలేక తపించెడు ప్రేమకాంక్ష యిం
తేని నశింప కుంట మరణింపఁగలే నిటులే నిరోధముల్
లేని మహాప్రవాహము చలింపక నిల్చిన దొక్క నాయెడన్

ఆ మృదుచంద్రికాయవనికావృతనీలనభోనిశాంతశో
భామయసీమలం దమృతవాటుల స్వప్నపథాల నొక్కయీ
యామినిమాత్రమే తిరుగులాడెద నేఁ జిఱుమబ్బువోలె, నీ
తో మనసార, నొక్కపరిఁ దోడ్కొనిపొమ్మట కో సుధాకరా!

మురళి

నీ గీతి విశ్వ మంతా గొంతువిడి పాడు
నీ తోడ ప్రాణలీలాతాండవ మ్మాడు
ఓ దివ్యగాయకా
ఓ ప్రాణనాయకా
ఏది యింకొక్కమా రూదరా నీ మురళి

నాలోనె నేడు బృందావనము విరిసినది
నాలోన నేడె యమునాతటిని మొరసినది
ఏ వసంతానిలమొ
ఏ గానకలకలమొ
ఈ నా యెడద నిండా నిండిపోయినది
ఓ దివ్యగాయకా
ఓ ప్రాణనాయకా
ఏది యింకొక్కమా రూదరా నీ మురళి

ఆనందలేశమైనా నోచుకోలేదు
రా, నా ప్రవాసపాషాణజీవనము
భాగ్యసుమవాసనలో
పుణ్యఫలమాధురులో
నీ పాటతీపి నేడే పొంగుచున్నవిర
ఓ దివ్యగాయకా
ఓ ప్రాణనాయకా
ఏది యింకొక్కమా రూదరా నీమురళి

సంధ్యాన్వేషణము

అంతరించెను బశ్చిమాశాంగణమునఁ
గుంకుమరంగవల్లీనికుంజశోభ
చిందువారెను దినశ్రీకాలకుంతల
చ్ఛాయలో విరహవిషాదరేఖ
శాంతించె ద్విజరాజసాంధ్యమాగధుల
కైవారమ్ములను గడసారిగీతి
తడవాయెఁ దలఁగి వాత్సక ధేనుకాన్యోన్య
సమ్మేళనాహ్వాన సంభ్రమమ్ము
కలిగెఁ బ్రేయసీసల్లాపకాంక్ష యెడఁద
దోహనోత్సుకగోపసందోహమునకు
శ్యామికాగోకులమున నీజాడ లేదు
స్పృక్కి యెట నుంటివోయి, కిశోరమూర్తి!

త్రొప్పుడులాడు కార్మొయిలుదొంతర గ్రమ్మి తమాలపాదప
వ్యాపితమైన గోకులవనాంతర మంతయు శ్యామికాంజన
స్నాపిత మయ్యె, నీ యడుగుజాడలు గానఁగరావు నాకు, గో
గోపకులన్ దిగన్ విడిచి గోపకిశోరక యెందుఁ బోతివో !

తీయనివాయుపూరణగతి న్ననుబుగ్గలు బూరటిల్ల, హా
ర్షాయితమై ప్రపంచము కరంగఁగ, మోహన వేణుగానముం
జేయుచు మాళిపింఛరసనృత్యముఁ జూపమి నీపవాటికా
చ్ఛాయలు విన్నబాటు గొనసాగె నె టేగితొ దివ్యగాయకా !

నీలిమొయిళ్ళనీడల వినీలములైన కళిందజాసరి
త్కూలతరంగమాలికలుగూడ, భవన్మురళీమనోజ్ఞగీ
తాలలితానురాగరసతత్పరతన్ సడి మాని మంత్రిత
వ్యాళము లట్టు లున్నయవి వైణవికాగ్రణి ! యెందుఁబోతివో

పొదుగుల జేపుపాలు గొనఁబోవక, పచ్చిక ముట్టరాక, యె
ల్లదెసల శూన్యవీక్షణముల న్నిగుడించుచు నే విషాదమో
యొదవినయట్లు తిచ్చవడియున్నవి మోములు వంచి లేఁతయాఁ
గదుపులు క్రోవి నూదు పసికాపరి ఏ వెట నుంటివోగదా !

తావులఁ జిమ్ము మంజులలతాంతచయమ్ములనుండి జిమ్మునం
గ్రేవలజారు తేనియలకీలిని దీయఁగ హాయిగాఁ జవుల్
జీవకళల్ దొరఁగు మురళీమృదుగానరవమ్ము లేమి బృం
దావని శూన్యమయ్యె యమునందన ! నీ వెట కేఁగినాఁడవో

కెందలిరాకుజొంపములఁ గృష్ణవియోగవిషాదధూమముల్
చిందులువారె, ఛిన్నలవలీలతలన్ చ్యుతసూనగంధముల్
కొందలపెట్టె, పూఁబొదలలోఁ బతితశ్లథపత్రమర్మరా
క్రందము సందడించెఁ గనరా వెట నుంటివి నీవు మాధవా!

బాలరసాలపాళి దిగఁబారిన యీ గురివెందతీవ యు
య్యాలల నూఁచు బాలమలయానిలుతో శ్రుతిఁగల్పి కోయిలల్
జాలిగఁ గూయుచున్నవి ప్రశాంతవసంతదినాంతవేళ గో
పాల! తమోవిలీనఘనపాంథుఁడవై యెట కేఁగి యుంటివో!

కోమలవల్లికావృతనికుంజతలమ్ములయందు, శాద్వల
శ్యామలభూములందు, సువిశాలతమాలమహీజవాటికా
రామములందు, శీతలతరంగనిషిక్తనదీతటోపల
స్తోమములందు నీయునికి దోఁప దెటేఁగితొ శ్యామసుందరా!

కొఱకుదర్భల రాల్చుచుఁ గొదమలేళ్ళు
కడిమిబోదెల కొరగి బెగ్గడిలినట్లు
దెసలబరికించు బాష్పార్ద్రదృష్టి నిపుడు
సాంధ్యవేణుగీత మ్మెల సాగ దనుచు

తీవనో, పూవనో, వసుమతీజమనో, యమునాపగోర్మినో,
గోవునో, మబ్బునో, వెదురుక్రోవినో, చుక్కనో యై జనించినం
దావక వేణుగానము సదా వినుచుందుఁగదా యటంచు చిం
తావివశాత్మ యా చరణదాసికిఁ గన్పడ వేమి పాపమో!

రాధ

పవనపులకిత చంద్రాతప ప్రసన్న
చారుశారదయామినీసమయ మందు
వీథివీథుల మధురలో వెదకివెదకి
చేరుకొంటిని బృందావిహారు నిన్ను

దూరమునుండి నీ మురళీరవమ్ము
హృదయమున సోకినంత మే నెల్ల మరచి
తిరుగుచుంటిని యమునానదీవివిక్త
పులినసీమల వెఱ్ఱినై పోయి నేను

రవికరోద్దీప్త హిమశీకరమ్ము వోలె
రమ్యపింఛము చిత్రవర్ణములఁ దొలుక
శిరము నూపుచు మోవిపై మురళి నూని
యేది మరియొకమారు వాయింపు మోయి!

మంజులసుమామృతములోని మధురిమమ్ము
మధురచంద్రాతపములోని మార్దవమ్ము
మృదుసమీరమ్ములోని పరిమళమ్ము
కలవు గోపాల! నీ వేణుగానమందు

ప్రకృతి పులకింప, యమునాస్రవంతి పొంగ
భావము చిగుర్పఁ, బిల్లనగ్రోవి నూది
పరవశం జేసి నన్ను, గోపాలకృష్ణ!
ప్రేమ తనివార నొకముద్దుఁ బెట్టుకొనుము

ఆశాగానము

ఏ సడి లేక యీ ప్రకృతి యెల్ల నిశీథతమోనిబద్ధమై
నీ సుకుమారహస్తముల నిద్దురవోయెడు మౌనవేళ, నీ
వే సరి జేసి యీ శిథిలవీణను బాడు మటంచు నాపయిన్
ద్రోసెద వేల? తీగె తెగునో, శ్రుతి దప్పునొ, పల్కదో ప్రభూ!

మావులగుంపులందు మధుమాసములన్ వికసించు కోకిలా
రావమువోలె రాగమధురమ్ముగ వీణ నదింపఁజాల, నన్
బోవఁగ నిమ్ము; ప్రేమరసపూరితవిశ్వవిలీనగాన మీ
వే వినిపింతువేని సుఖియించెద నే నది యాలకించుచున్

ఏ విధినైన నఁ బాడు మనియే వచియింతువయేని ప్రేమమై
నీవె రచించి నాకుఁ గరుణించిన నీ ప్రణయార్ద్రగీతికల్
గావున, నా విశుష్కతగళమ్మున నీ కరుణాసుధారస
శ్రీవిభవమ్ము నింపి మధురింపుము నే శ్రుతిగల్పి పాడెదన్

కన్నీటిపాటలు

౧

కారుచీఁకటిలోనఁ గన్నులు మూసి
యొడ లెరుంగని నిద్ర నుండినవేళఁ
జిఱునవ్వు చిలుకుచుఁ జెంతకు వచ్చి
యనుకూలపవమాన మట్లు మైసోకి
జ న్నజన్నాలవాసన లూర్చి యూర్చి
నా హృదయమ్మును, నను మేలుకొల్పి
మంజులస్వరముతో మధురరాగమున
నే నాఁడు వినియైన నెరుఁగనియట్టి
పాటలుపాడి నన్ బరవశం జేసి
తొలిచూపులో రూపు దోఁచినయంత
తొలియూర్పులో వేడి సోలసినయంత
తీయనికల య ట్లదృశ్యమై పోయె

కనులె_త్తి కనినంతఁ గరఁగిపోయితిని
మాట లాడినయంత మమతనుగొంటి
పాటఁ బాడినయంతఁ బరవశనైతి
దరిజేరి నంతనె దాసినైపోతి
కన్నులఁ జిరునవ్వు వెన్నెల గురియ
వలపుపిల్లనగ్రోవి వాయించు నతని
పాదాల సుమమాల పగిది వ్రాలితిని
ముడితేనె కన్నీట నడుగులు గడిగి
తీయనివలపు లుపాయన మిచ్చి
'ఉంటి నీకై'యని యంటినో లేదో
సురచాప మట్లు మంజులగాన మట్లు
అంతలో మటుమాయమై పోయినాఁడె !

రాగి

అడ వెల్లఁ దిరుగాడి యాయాస మనక
సగమువిచ్చిన సన్నజాజిపూవులను
తీవ కొక్కొకపూవు తీరునఁ గోసి
తన కంఠమున వేయు తలఁపున నేను
కట్టిన యీ దండ కఠినుఁడై త్రెంచి
నామెడ కురివోసి నను మాయజేసి
యెటువోయినాఁడె నా హృదయేశ్వరుండు !

తేటిరెక్కలనీడ, తెమ్మెరయూర్పు
పసిప్రొద్దు నునుముద్దు, నిసికంటినీరు
సోకక తాకక సోనలై పారు
కమ్మతేనెలతోడ గమగమవలచు
నీపేదపూవుపై నిసుమంత యేని
కృపలేక యడవిని గిరవాటువైచి
యీ కారుకోనలో నీ కొండపొంత
నీ ముండ్లపొదలలో నీ రాళ్ళదారి
కనురెప్పపాటులోఁ గనఁబడకుండ
నెటువోయినాఁడె నా హృదయనాథుండు !

అలరులు ముడిచిన యామని రేల
తల విప్పుకొనియాడు తొలకరి రేల
వెలిరెక్క లల్లార్చు వెన్నెల రేల
జడివారుకన్నీటి చలికారు రేల
తలిరుఁబ్రాయమునాటి తలఁపులలోన
మరులు గొల్పెడి వాని మధురరూపమ్ము
ప్రాయంపుఁ దీయని పాటలలోన
రాగ మొల్కిన వాని రమణీయగుణము
తలఁపోసికొనుచు వంతలమోసికొనుచు
సొద రూపుగొన్న యీ శుష్కజీవితము
నెట్టులో నిలిపితి నిన్నాళ్ళదాఁక
నిముసమైన గృహాన నిలువలేనింక
సైపలే నింక దుస్సహవియోగమ్ము
సాగింతు నా ప్రేమసాగరయాత్ర
తేలుటో, మునుగుటో తేలెడుదాఁక

దూరదూరమునుండి తోయధిపిలుపు
చెవిసోకి పరువెత్తు సెలయేరువోలె,
వినువీథిఁ దొలిమబ్బుకనుసైగ దోచి
దరిఁ జేరఁబోవు బెగ్గురుకన్నెవోలె,
నేకడ నుండియో హృదయేశు మురళి
యెదసోకి నిలువోక యేగుదెంచితిని
పోయెద నాశాంతములకైనగాని
చేరెద నంభోధిపారమ్మునైనఁ
పూలవెన్నెలకడలి పొంగినవేళఁ
బూచిన విరజాజిపొదలక్రీనీడ
నిసి నీలితలకట్టుకొన లార్చువేళ
సెలయేళ్ళదఱిఁ జెట్లచేమలనడుమ
బ్రతు కెల్ల కన్నుగా వెతుకాడుకొందు;
మోమోడుసిగ్గును మూలకుఁద్రోసి
మొరపెట్టుకొందు నా విరహజీవితము

ఎలప్రాయపు టెడంద మొలిచిన తీవ
తునుమగాఁ దరమానె దుర్విధికైన
ఏ జామునందైన నేచోటనైన
నెట్టిచిక్కులనైన నే రీతినైన
చాయనై నీ వెన్కనే యుందునన్న
మాట యంతంతనె మరచితివెట్లు?
అవ్వలిమోమైనయంత నేమాయె
లోగుట్టు నిట్టూర్పులో వెలిగాదె,
కన్నెత్తి చూడలేకున్న నేమాయెఁ
బులకరించినమేను తెలుపదే మనసు,
మాటాడకున్నంత మాత్ర నేమాయె
చెప్పదే మర్మంబు చెక్కిలిచెమరు,
ఎన్నిజన్మాలదో, యీ మన ప్రేమ
నేడు దాచిన దాగునే మనలోన
అపరాధ మెరుగని యనదను నేను
ప్రాణేశ మన కేటి పంతమ్ము లోయి!

౮

నీ కింత మనసు లేనే లేదయేని
రాగానల మ్మింత రగులింప నేల
ఆశ గొల్పెడితలం పసలె లేదేని
నాదరి నీ వేణు వూదుట యేల
సాధించు బుద్ధియే జనియింపదేని
అగుపించి మటుమాయమై పోవ నేల
ఏ నెరుంగుదును నీ హృదయ మర్మంబు
జాగేల భయమేల సంశయమేల
నా ప్రాణపతి వీవె నా నిధి వీవె
నా జీవనము వీవె నా యాశ వీవె
నా పవిత్రాత్మైక నాథుఁడ వీవె
మాయని కనుచందమామవు నీవె
పారమ్ములేని గభీరమహాబ్ధి
దరిఁజేర్చుకొను కర్ణధారివి నీవె
నీవులేకున్న నీ నిఖిలలోకమ్ము
నా పాలి చీకటి నరకమ్ము గాదె

౯

మర్మంబు తెలియని మనసులో కోర్కె
యారిపోవనిజ్వాలయై కాల్చుచుండ
ఏ పాటలోపాడి యేమొ మాటాడి
ప్రేమింప నెంత ప్రార్థించినఁగాని
లవలేశమైనను లాభింపదాయె
మనసారఁ దీయని మాటాడు ననుచు
పంజరమ్మున పక్షి బంధింపనేల
అవ్వలి దరిలేని యాకాశమందె
తీయగాఁబాడుచుఁ దిరుగాడనిమ్ము
నాకమ్ము నరకమ్ము నాలోనె గలుగ
సుఖదుఃఖముల వేర చూచుటయేల
వలపులజ్యోతి భావమ్మున వెలుగ
దారికోసము పరితాప మేమిటికి
యెదలోని మూర్తితో నెడబాటులేదు
తీయనిబంధమ్ము తెగిపోవ దెపుడు

కాలిసంకెళ్ళతో గానమ్ము నేర్పు
పైడిపంజరముపై భ్రమయేల నాకు
దొంగమబ్బుల వెన్క దోబూచు లాడు
చుక్కలవెలుగుతో సొదయేల నాకు
ఈ నడుకానలో నేకాంతముగను
చెట్లచేమలతోడ సెలయేళ్ళతోడ
పూలగుత్తులతోడఁ బులుఁగులతోడ
నాటలాడుచుఁ బాట లాలపించుచును
స్వేచ్ఛగా గాలినై విహరించుచుందు
బ్రతుకె దుఃఖం బాశపడుటె దుఃఖమ్ము
వలపె దుఃఖము ప్రాణపతియె దుఃఖమ్ము
ఏనె దుఃఖమను, నాదే దుఃఖ మింక
వెలుఁగులో వెలుఁగుచు వేడుకపడుచు
లోకంబె సౌఖ్యంబులో మున్గఁగాక !

రథయాత్ర

పోయెద వీవు దిగ్వదనముల్ పులకింప ననంతశాంతిలో
కాయతనమ్ము కంచుఁ బ్రణయార్థులు మార్గశిరాంబరాంబుద
చ్ఛాయల నీ సువర్ణరథచక్రనినాదము లాలకించి కే
ల్దోయి నమూల్యవస్తుతతితో గుమిగూడిరి త్రోవ వెంబడిన్

తీరనియాకటన్ వగలఁ దేరెడు కోరికలే పరస్పరా
హారము లౌ దరిద్రసమయమ్మున, దీపమె లేని నాకుటీ
ద్వారముముందు నీకు నిలువం బనియేమని యెంచు నాయెదన్
దూరమునుండి మెల్లమెలఁ దోచెను నీ మురళీనినాదముల్

నీ రథ మేగుదెంచి యిట నిల్చిన దౌ క్షణమే కుటీబహి:
ద్వారము జేరి నేఁ ద్వదమృతప్రభలం గని ప్రేమవార్ఘ్యముల్
వారగ నిల్చినా నపుడు స్వర్ణరథమ్మును డిగ్గి నీవె నన్
జేరితి వేను నీ కనుల చిర్నగవుం గని క్రుంగిపోయితిన్

నా ముఖవైఖరిం గనుగొనం దలయెత్తితి వొక్కమారు, ల
జామథితాలసమ్ము లగు జంకెనచూపుల మాటువడ్డ నా
ప్రేమమనోజ్ఞతల్ పులకరించిన వప్పుడె క్షుబ్ధమర్మమై
నా మది నీపవిత్ర చరణమ్ములకున్ ముడివైచెఁ జూపులన్

నీమధురాధరారుణిమ నిండిన నీ యనురాగహాసముల్
నా మలినాశ్రుపూరతతులం బడినప్పటి యింద్రచాపరే
ఖామణిభూషలీ యెడదఁ గప్పుటచే జననాంతరామృత
ప్రేమరహస్యముల్ వెలువరించుకొనన్ మరపయ్యె నీకడన్

ఆపుటకైన వీ లాదవనట్టి రయమ్మున సాగిపోయె ద్యా
వాప [illegible], భవద్విజయాంకరథమ్ము, భావనా
శ్రీపథమందె చూచుకొని సిగ్గునఁ గ్రుంగి కృశించు నాయెదన్
రాపులువెట్టె దుఃఖతిమిరమ్ముల మూఁతలువడ్డ నల్దెసల్

ఈ విరసంపు మాగ్ధ్యమున కీ వెటు లెంచెదవోయటంచు నెం
తో వెఱజెంది దివ్యరథధూళిసుగంధిలమైన దుఃఖపుం
ద్రోవనె వేడియూరుపుల దొంతరలం బొరలాడి చచ్చియుం
జావని యాశలం బ్రణయసాగరపారము దాకఁ జల్లితిన్

అంకితము

నీ పదమె నమ్మి యాశల నిలిపికొనిన
పడుచుప్రాయమ్ముపై జాలి పొడమదొక్కొ
ఆరిపోవని చిరవిరహాగ్నిఁ గొలిపి
మృదుహృదయ మిట్టులేల దహింతువోయి!

పొలుపుతీరుల భేదమ్మె పొసఁగుఁగాక
హృదయపుందీయదనము గ్రహింపలేవె
విరిసినయెడంద తరగలై వెడలువలపు
లకట గాలికి వెదఁజల్ల నర్హమగునె!

యౌవనపుఁ దీయ మెడలని తీవ కపుడె
పాపహేమంత కార్శ్య మే భంగి వచ్చె
శ్రావణము వెళ్ళిపోని యీ రాగతటిని
యెండిపోవునె హృదయేశ! ఇంతలోనె

మధురమధుమాసమున గున్నమావిఁ జేరి
తీయగా నిన్ను గూర్చి గీతికలు పాడ
గళము సారించుకొన్న కోయిలకు నపుడె
సంభవించెనె శ్రావణజలదపటలి

నాదు జీవితకావ్య మే నాడు నీకు
నంకితము జేసికొంటి నా యంత నేను
నాటి ప్రేమాక్షరములు కన్నీటఁ గడిగి
చెరపివేయ నా తరమౌనె జీవితేశ!

పేదబ్రతుకు

పేదబ్రతుకు నర్పించెడు భాగ్యము
లేదా యిక నీ పాదదాసికిని
ప్రేమామృతసరసీమరాళినై
నీ మురళీనవనీతగీతినై
పేదబ్రతుకు నర్పించెడు భాగ్యమె
లేదా యిక నీ పాదదాసికిని

గాలికౌగిళులఁ దేలు పూవువలె
నీలిమబ్బుపయి వ్రాలు మెఱుపువలె
తేలిపోని కలవోలె, నీ యెడఁద
పూలదండ నయి వ్రేలుచు వలచుచు
పేదబ్రతుకు నర్పించెడు భాగ్యము
లేదా యిక నీ పాదదాసికిని

చకోరిక

ఈ చకోరికకు ఎన్నడో పున్నమ
ఈ చెర విడి యెపు డెగిరి సుఖించునో

ఆకులపడి రె క్కార్చు చూర్చుచును
శోకతిమిరకృశమై కలవరపడు
ఈ చకోరికకు ఎన్నడో పున్నమ
ఈ చిరవిరహా మ్మెపు డవసన్నమొ

శీతామృతచంద్రాతపమున, నవ
జీవనపులకితమై, విసు వెరుగక
ప్రేమగాన మొనరించుచు, చిరసుఖ
సీమవిహారము సేయ నాశపడు
ఈ చకోరికకు ఎన్నడో పున్నమ
ఈ చెరవిడి యెపు డెగిరి సుఖించునో!

ప్రభూ!

ఈ నవవేణుదండ మిటు లేటికిఁ జెక్కెద వేల చిల్లులై
పో నొగిలింతు వం చడలిపోయితి, వ్యర్థపు టూర్పుగాడ్పులన్
గానముగాగ మార్చుటకెగా యని యిప్పుడె నే గ్రహించితిఁ
గాని విశీర్ణ మీ హృదయనాళ మెటుల్ పలికింతువో ప్రభూ!

నీ వెడయూర్పుతావుల జనించిన కమ్మదనమ్ము వ్యర్థమై
పోవకమున్నె, యీ సుషిరముం గొని, తీయని స్వప్నవాసనా
జీవనగీతముల్ విపినసీమలనైన సరే ధ్వనింపు మీ
శ్రావణకృష్ణపక్షతిమిరమ్ములు పుల్కలతో వినన్ ప్రభూ!

నీ కోసమే

కోసికొనుమ యీ కోమలకుసుమము
కోరి విరిసె నీ కోసమె స్వామీ!

తేనెలసోనలు తీరకమునుపే
తీయనివలపులు మాయకమునుపే
కోసికొనుమ యీ కోమలకుసుమము
కోరి విరిసె నీ కోసమె స్వామీ!

విడినరేకుగమి వడిలిపోవునో
తొడిమ వీడి పెనుధూళిని రాలునో
చెడునో వికసించిన మధుశోభలు
ఒడల పులకరింపొదవగ నిపుడే
కోసికొనుమ యీ కోమలకుసుమము
కోరి విరిసె నీకోసమె స్వామీ!

పూవు

పూచిన కమ్మతావులు గుబుల్కొను చారువసంతవేళఁ బూ
జోచితసర్వవస్తువినియుక్తి నిమేషయుగప్రతీక్షతో
వేచినఁ గానరావు కనుపించెదవో యికఁ బ్రావృడంబర
శ్రీచికురాయమాణజలభృత్పటలీచటులాంధమహా తమిస్రన్

నీ యనురాగముం దెలియనేరని నా హృదయమ్ము సంశయ
చ్ఛాయల నూగుచున్నది విషాదపుఁజీకటి రేకు రేకులం
దీయనివెన్నెలల్ వలచు నీ కడకన్నుల నవ్వులందె స్వా
మీ! యిటు లెంతకాల ముడికింతువు ఱెక్కలురాని యాశలన్

కేవల మాశ లార్చి యడకించెద వీ కుసుమమ్ము మ్లానమై
పోవునొ, ధూళి రాలి పడిపోవునొ యేమొ, దళీవసంతశో
భావిభవమ్ము మాపువడఁ బ్రాయపుఁదీయని వాసనల్ నిరా
శావిషమానిలాహతి విషాదపథాల నడంగి పోవఁగన్

అభిసారిక

రేయి రేయెల్ల కంటిపై రెప్పయిడక
వేచియున్న రాడాయెనే విభుడు చెలియ!
యీవృథాభిసరణముతో జీవితమున
మఱి లభింపని మధువిభావరి గతించె

కోరి యాతండు బ్రతిమాలుకొన్న యపుడు
పంతగించిన యీ మందభాగ్య కోస
మకట! యీరేయి నాథుఁ డాయాసమనక
యరుగుదెంచునె! మనకు దురాశ గాక

బరువుచే టభిసరణ నైపథ్య మింక
తీసికొనుమ సఖి! యెద తేలి కగునో
ఆడుదాని గభీరహృదంతరాను
రాగ మెటు సైచు నీ యగౌరవభరమ్ము

విభుని యతసీప్రసూనసన్నిభతనూవి
కాసము పదేపదే జ్ఞాపకమ్ము దెచ్చి
నా యెద దహించు నీ యమునాతటమ్ము
చెలియ! సంకేతమేల చేసితివి నీవె

ముహురుపచితాశ్రుమలినకపోలయగుచు
నా వలెనె యీ నిశయు వెళ్ళిపోవుచుండె
అడుగు సాగదు శూన్యగృహమ్ము జేర
మానస మ్మేమొ కడు నుదాసీన మగును

తన ప్రియుడు వచ్చుజాడ గట్టినద యేమొ
కనులు విప్పెను పద్మినీకాంత యపుడె
అరుణరాగావకుంఠనాంతరమునుండి
నన్నుఁగని వేకువనెలంత నవ్వె నదిగో!

చాలు నభిసరణ మ్మింకఁ జాలు సకియ!
ప్రాతరారంభపవనసంగీతమునకు
తటతరుకులాయముల శకుంతములు మేలు
కొనక పూర్వమె యిలుసేరుకొందము పద

ముక్తావళి

పూవులరోజులుఁ గడచిపోయె, విషాదహిమావృతాంధకా
రావిల మయ్యె నీ ప్రకృతియంతయు, ఆకులపాటునొంది పూ
దీవలు నాదు లేయెడద తీరున మోడయిపోయె, నాటియా
జ్ఞావిధి స్వామి! నా కిపుడు జ్ఞప్తికివచ్చి భయమ్ము గొల్పెడిఁ

ఈ మధుమాసశోభ గతియింపక పూర్వమె పూలతోటలో
కోమలపుష్పముల్ వెదకి కోసి యమర్చిన ప్రేమదామముఁ
నా మెడలోనె వేయు మనినా, వపు డొక్క సుమమ్మునైన నా
స్వామి! భవత్పదార్పణము సల్పగలే నయితిఁ విమూఢతఁ

నా వలె శుష్కజీవనమునన్ దురపిల్లెడి యీ పవిత్రగో
దావరి పేదవడ్డ నినదమ్ములతో శ్రుతిగల్పి ప్రేమరా
గావహదుఃఖగీతు లిపు డల్లుచు గ్రుచ్చుచు నుంటి నొక్క ము
క్తావళి నా పవిత్రనయనాంబుకణోజ్జ్వలమౌక్తికమ్ములఁ

ఈ సుకుమారమాల ధరియింపుము నీ హృదయమ్మునందె స్వా
మీ! సుముఖమ్ములై పరిణమించు మనోజ్ఞ వసంతమాససం
ధ్యాసమయాంతరమ్ముల రవంత భవన్మధురానురాగని
శ్వాసపరిమళానిలపు స్పర్శసుఖమ్ము ననుగ్రహించుచున్

నేడు

హరిపదాంభోజదళదళాంతరములందు
చిందువారెడు కాంతిమరందలహరి
నా దరిద్రకుటీరాంగణమునఁ గ్రుమ్మ
రించెఁ జైత్రప్రభాతపరిమళములు

నీలిమంటల పొగ కెరటాలఁగురియు
కారుమబ్బులచిమ్ముచీకటులత్రోవఁ
దిరుగులాడిన వేసట దీరిపోయె
నమృతసౌందర్యలోకవాతాయనాగ
తానుకూలానిలము సోకినంత నేడు

పూలచిరునవ్వులో పొంగిపోవు పొలుపు
గాలియూర్పుల చిఱుతరంగాలవలపు
చివురుజొంపాల వెచ్చని కవుగిలింత
పులుగుగొంతుక తీయని పులకరింత
నేడె నా హృదయమ్ములో నిండిపోయె

తప్పిపోయిన స్వప్న సౌందర్యపథము
పార్వైచిన చిరతర ప్రణయమురళి
వెదకికొని వచ్చినట్లు లభించె నేడు
యుగయుగమ్ముల మధువిభాతోత్సవముల
పిలుపుతోడ మోయఁగలేని వలపుతోడ
మురళినూదుచు నీమనోహరపథాన
సంభ్రమాశ్చర్యకరసుఖస్వప్న శాంతి
సంతతానందమయనూత్న సత్యకాంతి
పాడుకొందును తాండవ మాడుకొందు
నా కుటీర మానందనందనము నేడు

పూజాప్రసూనములు

రాలనిపూలు కోసికొని రమ్మని పంపితి వీవె యీ యుషః
కాలమునందు పెద్దయొడి గట్టి ననున్, పవమానవీచికా
జాలములందు నే వలపుజాడలఁ గట్టుచు వచ్చులోన నీ
పూలవనమ్ము గుమ్మమును మూసిరి పిల్చినఁ బల్కరెవ్వరున్

ఈ పథమందు వచ్చుజను లెల్ల రెగాదిగ నన్నుఁ జూచి లో
లోపల నవ్వుచుండ, నెటులో నిలుచుంటిని వేఁగుచీకటిన్
మాపులువడ్డ లేఁతపొగమంచు తెరల్ పులకించిపో నుషః
శ్రీపవనమ్ము లెక్కి విహరించెడు పూవులతావు లానుచున్

ఆ రవికాంతి నీలజలదావళిపైఁబడ చిత్రవర్ణశో
భారమణీయతల్ దివిని వ్రాలిన పోలిక నీప్రభాతగం
భీరసుగంధశీతలసమీరము నా మెయి సోకినంత వి
ప్పారెను నా విషణ్ణహృదయాన నపూర్వవిముగ్ధభావముల్

వేసవి శేల వేణువనవీథులయం దలసప్రచారముల్
చేసిన కమ్మతెమ్మెరల చిందులలో స్ఫురియించు గానవి
న్యాసముపోలె మెల్లమెల నాచెవి సోకెను నీ నిరంతర
వ్యాసితవిశ్వఘోషణరహస్యము దూరము నుండి పిల్పుగన్

కాలము వెళ్ళఁబుచ్చి విధికాళులపైఁ దలమోపుకంటె నే
నేల స్వతంత్రధర్మము వహింపఁగ రా దని తోట పెన్గడిన్
గేల స్పృశింప, వింటి నొక కేకను 'మాలిక గ్రుచ్చ నెంచు ప్రే
మాలను లీ వనిం జొర ననర్హులు వారల కంద వీ పువుల్'